

Joep Franssens

Kristalheldere composities

De spirituele klanktaal van componist **Joep Franssens** wordt wereldwijd omarmd. Tijdens het Minimal Music Festival in Amsterdam gaat zijn *Three Etudes* in première, pianomuziek waarin Franssens de kern opzoekt.

DOOR MARK VAN DE VOORT • FOTO'S DUCO DE VRIES

In de prettig onvoorspelbare wereld van YouTube-hits, *trending topics* en *likes* op sociale media moet de eenzaam ploeterende, eigentijdse componist vooralsnog zijn weg weten te vinden. Toch zijn er uitzonderingen. Vorig jaar doorbrak de Nederlandse componist **Joep Franssens** (64) de magische grens van een half miljoen YouTube-bezoekjes. Zijn compositie voor koor en strijkorkest *Harmony of the Spheres* werd talloze malen wereldwijd beluisterd via het videokanaal. Inmiddels staat de teller al op ruim 600.000 clicks. Daarmee is hij de meest beluisterde levende componist uit Nederland op YouTube, met vlak daarachter het cultstuk *Canto ostinato* van Simeon ten Holt. 'Dit is natuurlijk fantastisch voor mij,' erkent Franssens. 'Je merkt ook meteen dat er vanuit de wereld meer interesse is om delen uit *Harmony of the Spheres* uit te voeren. Ik hoop wel dat er koren zijn die de integrale uitvoering van het werk nog eens aandurven. Mijn lange stukken komen sowieso bijna nooit voorbij, omdat ze blijkbaar lastig te programmeren zijn voor veel concertzalen.'

Franssens kiest bewust voor een weids canvas. Muziek van een uitgekristalliseerde schoonheid die vaak als spiritueel wordt betiteld, waaronder meesterwerken als *Phasing*, *Bridge of Dawn* en *Harmony of the Spheres*. Composities die de tijd nemen en de luisteraar geduldig meevoeren naar een gloedvolle, zinderende klankwereld. De laatste tijd richt Franssens zijn pijlen op

compactere werken. Zo gaat tijdens het Minimal Music Festival in Amsterdam zijn *Three Etudes* in première. Drie bondige pianocomposities uitgevoerd door zijn favoriete pianist, Ralph van Raat. 'Als je componeert zoals ik, dan kost dat bloed, zweet en tranen. Ik werk gewoon erg lang aan een stuk. Muziek is een roeping voor me. Ik moet dit maken, bijna uit een moreel besef. Als die langere composities vervolgens vrijwel niet geprogrammeerd worden, moet je realistisch worden. Mijn energie is namelijk niet oneindig. Toen Van Raat me influisterde dat hij mijn kortere pianowerken veel makkelijker kwijt kon, heb ik daar eens heel goed over nagedacht.'

Joep Franssens:
'Muziek is een roeping voor me. Ik moet dit maken, bijna uit een moreel besef.'

Antivirtuoos

Van Raat voert Franssens' pianowerken – waaronder *Winter Child* en *Song of Release* – geregeld uit tijdens zijn recitals. Van 6 tot en met 23 juni toert Van Raat langs Nederlandse concert- en poppodia met zijn programma *Around Radiohead*.

Dan klinken ook de kersverse *Three Etudes*. 'Ralph zat me al een tijd op de huid om eens een heel etudeboek te schrijven. Hij is lekker recht voor zijn raap. "Vind je het goed als ik er eerst drie doe?" vroeg ik beleefd. Ik vertrouw hem volkomen en zijn spel is een grote bron van inspiratie. Tijdens het componeren was het ook net of Ralph op een bankje naast me zat. Ik

Minimal piano

Tijdens het Minimal Music Festival in Muziekgebouw Amsterdam (3 t/m 7 april) vervult de piano geregeld de hoofdrol. Naast zijn solorecital op de zondag (met de Franssens-première) speelt Ralph van Raat op donderdag de wereldpremière van *Pastiche*, een pianoconcert van de mystieke Rus Vladimir Martynov, samen met het Noord Nederlands Orkest. Zaterdag voert de Amerikaan Michael Harrison zijn boventoonrijke, rein gestemde pianomonument *Revelation* uit. Voor het slotakkoord kruipt oerminimalist Terry Riley zondag achter de vleugel voor een optreden met zijn zoon, gitarist Gyan Riley. Op de slotzondag is in de entreehal een uitvoering te beluisteren van Simeon ten Holts pianokwartet *Incantatie IV*.
Informatie: minimalmusicfestival.nl.

mosterd
a.l. snijders

Klonk-klonk

In de trein zat ik naast een jonge, moderne vrouw met wie ik praatte. Ik noem haar modern, omdat ze naar eigen zeggen nooit televisie keek. Dat was volgens haar iets voor oude mensen. Ze had ook geen auto, terwijl ze genoeg verdiende en ook een rijbewijs had. Ze was niet verontrust door de grote overwinning van Thierry Baudet, die gewoon de regels van de democratie had gevolgd. Ik was benieuwd waaraan de televisie haar recente uitstoting te danken had. Ik had op tv een portret van een honderdjarige non gezien die in haar rolstoel naar het Vrijthof in Maastricht werd gebracht. Daar stapte ze uit haar stoel en deed een dansje met André Rieu. Ik vond het mooi om te zien, katholieken onder elkaar. Ze spraken Maastrichts, ik kon er niets van verstaan. Dat vind ik prettig, ik heb dan het idee dat ik in een groot land woon, zoiets als Duitsland of Frankrijk. Ik dacht dat dit programmaonderdeel hiermee was afgelopen, maar ik werd verrast door het volgende dansje, weer met dezelfde non en dezelfde dirigent/violist. Het was vier jaar later, de non was nu 104 en kon nog steeds dansen, evenals Rieu. Ik vroeg de jonge, moderne vrouw of *Zalig zijn de schelen* misschien haar favoriete leesboek was. Nee, ze had er zelfs nooit van gehoord. Ik vertelde haar dat het een hybride was, geschreven door Betty van Garrel en Herman Pieter de Boer. Bij de boekhandel werd het aangeprezen met de woorden: 'Zet de tv, de iPhone en iPad uit en lees uw geliefde *Zalig zijn de schelen* voor.' Ik haalde het uit m'n tas en las een stukje voor: 'Mijn moeder vertelde van zo'n man in een blauwe kiel die op stations met een hamer tegen de treinstellen sloeg: klonk-klonk. Ze vroegen hem hoelang hij dit al deed. Al veertig jaar, zei hij trots. En waar was dat nou voor, dat slaan? Hij zei: "Dat weet ik niet."'

bespeur een grote gelijkwaardigheid tussen ons. Ik kan een lastpost zijn, ik verdedig mijn werk met hand en tand. De uitvoerder wil het stuk namelijk zo vroeg mogelijk hebben, terwijl de componist zijn werk zo lang mogelijk wil vasthouden. Ook al zijn er weleens botsingen tussen ons, het komt altijd goed.'

Bij etudes denk je onverwijld aan spektakelstukken voor de pianist, maar Franssens ziet het anders. 'Bij mij staat virtuositeit niet op de voorgrond. Virtuositeit vind ik ook de minst muziekgewone eigenschap van muziek. In de eerste etude vraag ik juist veel van de voordrachtskunst en muzikaliteit van de pianist. Compleet antivirtuoze muziek in een superlangzaam tempo.' Om de *Three Etudes* af te ronden moest Franssens flink doorwerken. 'Als ik aan een nieuw stuk begin, heb ik altijd het gevoel het wiel opnieuw te moeten uitvinden. En als ik het afgeronde werk dan bekijk, zie ik gewoon weer mijn eigen handschrift. Ralph van Raat is helemaal verguld met het stuk. Hij is vooral gecharmeerd van de dieptewerking in het decor. Dat hoor je goed in de eerste etude, maar bijvoorbeeld ook in *Winter Child*. Je hebt een laag van buitenstemmen die op de voorgrond treedt, en daar zet ik een andere,

zachtere, dynamische laag van binnenstemmen tegenover. In de tweede etude hoort Ralph weer heel duidelijk de link naar Bach. Ik kan hem geen ongelijk geven.'

Ralph van Raat (41) is verzot op Franssens' pianowerken. 'Ze zijn ontzettend direct en lyrisch. Je hoort invloeden uit pop en minimal, waardoor het heel eigentijds is. Ik bewonder hem zeer, omdat hij consequent scherpe keuzes durft te maken. Zijn pianowerken klinken bijna vanzelfsprekend, maar dat zijn ze niet. Ze zitten juist heel ingenieus in elkaar.' Franssens' muziek bleek een openbaring voor Van Raat. 'Als student was de avant-garde van Pierre Boulez een ontdekking voor me. Dat wilde en complexe sprak me aan. Nog steeds. Maar het spelen van Franssens' werk en minimal music opende ineens een andere kant van mijn persoonlijkheid: rust.'

Zondag 7 april voert Ralph van Raat op het Minimal Music Festival onder meer de première uit van Franssens' *Three Etudes*. Zondagavond zendt de NTR op NPO Radio 4 een opname uit van de recital.

Avondconcert

► ZONDAG, NPO RADIO 4,
20.00-23.00 UUR

